

3. A tudományos-műszaki információs szerveknél és könyvtáraknál a tudósok, szakemberek és a termelésben résztvevő dolgozók kérésére összeállított nem publikált bibliográfiai jegyzékek állományának szervezési és felhasználási rendje

Az instrukció megjelenése óta *jelentősen javult a nem publikált bibliográfiai jegyzékek felhasználása* a társadalom- és természettudományok, a mezőgazdaság, az egészségügy és az építésügy területén. Létrehozták a nem publikált bibliográfiai jegyzékek állományát a Központi Mezőgazdasági Könyvtárban, az Össz-szövetségi Egészségügyi Információs Tudományos Kutató Intézetben, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Könyvtárban, az Építésügyi Központi Tudományos-Műszaki Könyvtárban. Az évi gyarapodás a természettudomány területén 200, a mezőgazdaság területén pedig 350 bibliográfia stb. Megkezdődött a nem publikált bibliográfiai jegyzékekről szóló folyamatos bibliográfiai tájékoztatás; az egészségügy területén 1975-ben több mint 1200 adatot közöltek, az Akadémiai Könyvtár – 500 adatot. *Fokozódott a felhasználás hatékonysága*: a szelektív információterjesztés alapján a Tudományos Akadémia Könyvtárban 1600 másolatot rendeltek, a Mezőgazdasági Könyvtárban – 1200 másolatot, az Egészségügyi Információs Intézetben – 1350 másolatot.

Ugyanakkor a nem publikált bibliográfiai jegyzékek állományának létrehozása és felhasználása területén *jelentős hiányosságok mutatkoztak*: az ágazati állományok gyarapításában nagyon kevés könyvtár és információs szerv vesz részt: pl. az egészségügy területén az ágazat 500 szervezetéből mindössze 33 küldött adatot a központi könyvtárba, az építésügy területén az 1600 intézményből 23, a mezőgazdaság területén az 1000 intézményből 17. A kurrens bibliográfiai mutatók nem tartalmazzák a köztársasági és területi könyvtárak által összeállított mutatókról és jegyzékekről szóló adatokat. A bibliográfiai adatok összeállításának határidejét nem tartják be, nincs kellőképpen megszervezve az ezekről készülő másolatok szolgáltatása. Nem kellő mértékben és rendszertelenül folyik a határozat teljesítésének szervezésére irányuló módszertani munka.

A Bizottság határozata:

1. Felkéri a Szovjetunió Egészségügyi Minisztériumát és Mezőgazdasági Minisztériumát, Építési Felügyelőségét, a Tudományos Akadémia Elnökségét, hogy *fokozza a felügyelete alá tartozó központi ágazati tudományos-műszaki információs szervekben és könyvtárakban a határozat teljesítésének ellenőrzését és tájékoztassa a Bizottságot a hiányosságok felszámolására hozott intézkedésekről.*

2. Felkéri az össz-szövetségi, központi ágazati és köztársasági információs szervezeteket, hogy *jelöljék ki a bibliográfiai jegyzékeket készítő információs szerveket és*

könyvtárakat; biztosítsák, hogy az elkészült anyagok másolatait a megfelelő információs szervekhez eljuttassák.

3. Felkéri a Szovjetunió Kulturális Minisztériumát és Felső- és Középfokú Szakoktatási Minisztériumát megfelelő intézkedések megtételére, hogy a köztársasági, területi és felsőfokú tanintézeti könyvtárak *az általuk összeállított nem publikált bibliográfiai adatait és másolatait a megfelelő ágazati információs szerveknek eljuttassák.*

4. A Bizottság Titkársága és a GPNTB módosítsa az instrukciókat az össz-szövetségi tudományos-műszaki információs szervek észrevételei és kívánságai alapján.

[Naucsnye i Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 1976.

5. sz. p. 36–40.]

(Viszocsekné Péteri Éva)

Rendelet a szovjet tárolókönyvtári szervezetről

A rendeletet jóváhagyta 1974. december 3-án P. DEMICSEV, a Szovjetunió kulturális minisztere, 1974. december 31-én V. KIRILLIN, a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottságának elnöke, 1975. március 11-én M. KELDÜS, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának elnöke, 1975. február 3-án V. ELJUTIN, a Szovjetunió felső- és középfokú szakoktatási minisztere.

Általános rendelkezések

1. A ritkán keresett, de tudományos és kulturális értékű dokumentumok tárolókönyvtári őrzését a könyvtári állományok őrzésének és használatának racionálisabb megszervezése, valamint az ország alapvető gazdasági-földrajzi egységeiben való arányos állományeloszlás érdekében kell bevezetni.

2. Az össz-szövetségi jelentőségű tárolókönyvtárak funkcióit a legjelentősebb általános tudományos, tudományos-műszaki és szakkönyvtárak, illetve a tudományos-műszaki tájékoztatás ágazati szervei látják el*.

3. A köztársasági és ágazatközi jelentőségű tárolókönyvtárak jegyzékét – a Szovjetunió Kulturális Minisztériumának egyetértésével – a szövetségi köztársaságok minisztertanácsa, valamint a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottsága hagyja jóvá.

4. Minden általános köztársasági, megyei és járási könyvtár, hacsak nem lát el ágazatközi tárolókönyvtári funkciót, a helyismereti irodalom tárolókönyvtára.

* A rendelethez csatolt melléklet 66 össz-szövetségi jelentőségű tárolókönyvtárat sorol fel.

5. A tárolókönyvtári funkciókat ellátó könyvtárak és tudományos-műszaki tájékoztatói szervek feladatai az alábbiak:

a dokumentumok 1–2 példányban való állandó tárolása [1], az olvasók, valamint más könyvtárak igényeinek operatív kielégítése az eredeti források rendelkezésre bocsátása vagy másolatszolgáltatás [2] útján;

az általános tudományos, a tudományos-műszaki, a szakkönyvtáraktól és a tudományos-műszaki tájékoztatói szervektől a ritkán keresett dokumentumok átvétele, amennyiben annak példányaival a tárolókönyvtár még nem rendelkezik;

a tárolásra átvett dokumentumok adatainak tükröztetése tájékoztató apparátusukban;

a ritkán keresett dokumentumok elkülönítése, tárolásra való átadása tekintetében módszertani segítségnyújtása a könyvtáraknak és a tudományos-műszaki tájékoztatói szerveknek.

6. Minden egyéb könyvtár, tárca-hovatartozásától függetlenül, ritkán keresett állományegységeit köteles tárolókönyvtári őrzésre átadni azzal, hogy szükség esetén a könyvtárközi kölcsönzés révén a tárolókönyvtártól megkapja azokat.

Megjegyzés: A történetileg kialakult könyvtárak nagy tudományos és kulturális értékű állományrészeit teljes egészében megtartják, s ezeket – a könyvtárközi kölcsönzés keretében – akkor bocsátják használatra, ha a tárolókönyvtárakban történetesen valamely címnek nem lenne példánya. E könyvtárak jegyzékét – a Szovjetunió Kulturális Minisztériuma és a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottsága egyetértésével – azok a minisztériumok (főhatóságok) hagyják jóvá, akikhez a szóban forgó könyvtárak tartoznak.

A ritkán keresett dokumentumok tárolókönyvtári őrzésre való átadásának és átvételének rendje

1. A ritkán keresett irodalomhoz általában a 15–20 éve kiadott könyvek, 5–10 éves folyóiratok és hírlapok, valamint 4–5 éve igénybe nem vett egyéb kiadványok tartoznak [3]. Nem vonatkozik ez az adott könyvtárak

[1] A tárolókönyvtárakban őrzött állomány egy része – mindenekelőtt a hírlap- és folyóiratanyag – mikrofilmre kerül, amint ehhez a műszaki berendezések rendelkezésre állnak.

[2] Az állományvédelem jegyében a tárolókönyvtárak az egyedi példányt – a helybenhasználatot kivéve – csak másolatban vagy mikrofilmen kölcsönzik.

[3] Az egyes ágazatok sajátosságaitól és a könyvtár típusuktól függően az időhatárok lehetnek nagyobbak és kisebbek.

gyűjtőkörébe tartozó alapvető, legértékesebb irodalomra, a fundamentális és a tájékoztató művekre, továbbá a különleges tudományos, kulturális és történeti jelentőségű művekre.

2. A ritkán használt dokumentumok elkülönítését az állomány tanulmányozása és az igénybevétel gyakorisága, illetve az illetékes hálózati központok által publikált instrukciók segítségével kell elvégezni.

3. A ritkán használt irodalom állományból való kivonását szisztematikusan kell végezni. E munka végzésére speciális bizottságokat kell alakítani, amelyekben a könyvtárosok és tájékoztatók mellett a különféle tudomány- és szakterületek specialistái is helyet kapnak. A köztársasági, a járási (megyei) jelentőségű könyvtárakban e bizottságok összetételét az a szerv hagyja jóvá, amelyhez a szóban forgó könyvtárak tartoznak. A többi könyvtárban a bizottságokat annak az intézménynek és szervezetnek vezetője hagyja jóvá, amelyhez tartoznak (felettes szerv). A tárolókönyvtári őrzésre átvett irodalomért személyesen a könyvtárak vezetői felelősek.

4. Valamennyi könyvtár – a vállalati tudományos-műszaki könyvtárak és tudományos-műszaki tájékoztatói szervek, az ipar, a szállítás, az építőipar, a kereskedelem és a hírközlés területén működő tudományos kutató és tervező szervezetek kivételével – a Szovjetunió Kulturális Minisztériumának, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának, a Szovjetunió Felső- és Középfokú Szakoktatási Minisztériumának, a Szovjetunió Egészségügyi Minisztériumának és a Szovjetunió Mezőgazdasági Minisztériumának rendszerében működő regionális (ágazatközi, köztársasági) tárolókönyvtárakba küldi be ritkán keresett állományegységeiről az adatokat. Az adott tárolókönyvtárak, miután átveszik a számukra szükséges kiadványokat, az át nem vett kiadványok adatait az általános regionális tárolókönyvtáraknak küldik meg, majd végül a köztársasági tárolókönyvtárakba jutnak el az adatok. Azon művek adatait, amelyeket ők sem vesznek át őrzésre, az általuk periodikusan megjelentetett cserejegyzékekben teszik közzé [4].

5. A vállalati tudományos-műszaki könyvtárak és a tudományos-műszaki tájékoztatói szervek, az ipar, a szállítás, az építőipar, a kereskedelem és a hírközlés területén működő tudományos kutató és tervező szervezetek ritkán keresett állományegységeik adatait az alábbi rend szerint közzélik:

ágazatuk alapvető tematikájához tartozó könyvek és periodikumok adatait a tudományos-műszaki tájékoztatás központi ágazati intézetébe (központi irodájába) vagy az adott minisztérium, főhatóság központi ágazati tudományos-műszaki könyvtárába küldik;

[4] A regionális és össz-szövetségi tárolókönyvtárak által át nem vett irodalmat egy éven át kell őrizni, ez alatt – a csereállományokról készített jegyzékek publikálása révén – az ország más földrajzi-gazdasági egységeiben működő tárolókönyvtárak igényelhetik belőle.

ágazatuk határterületeihez tartozó könyvek és periodikumok adatait a tudományos-műszaki irodalom regionális tárolókönyvtáraihoz (a tudományos-műszaki tájékoztatás köztársasági intézeteihez vagy a köztársasági tudományos-műszaki könyvtárakhoz és a tudományos-műszaki tájékoztatás ágazatközi területi központjaihoz) juttatják el;

az algoritmusokkal, a programokkal, a számítógépek matematikai vonatkozásaival, valamint a tudományos-műszaki tájékoztatással foglalkozó irodalom adatait a Szovjetunió Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtárába (GPNTB SzSzsZR) kell eljuttatni;

a külföldi szabványok és a nemzetközi szabványajánlások címléírásait az Össz-szövetségi Műszaki Tájékoztatási, Osztályozási és Koordináló Tudományos Kutatóintézet Össz-szövetségi Tájékoztatási Szabványgyűjteményéhez kell eljuttatni;

a mérésügy irodalmának adatait az össz-szövetségi mérésügyi tárolóhely, a Mérésügyi Szolgálat Össz-szövetségi Tudományos Kutatóintézete fogadja;

a természettudományos és a műszaki irodalom idegen nyelvekről fordított műveiről készült címléírásokat a fordítások össz-szövetségi tárolókönyvtára, a Fordítások Össz-szövetségi Központja fogadja.

6. A tudományos-műszaki tájékoztatás központi ágazati intézetei (központi irodái) és az ágazati központi tudományos-műszaki könyvtárak a határterületi témájú könyvek és periodikumok adatait a GPNTB SzSzsZR-hez küldik be.

7. Az össz-szövetségi tárolókönyvtárakba át nem vett tudományos-műszaki irodalom adatait a beküldő könyvtárak értesítése mellett, átadják a beküldő könyvtár szerint illetékes regionális depozitáriumoknak [5].

8. A tudományos-műszaki irodalom tárolókönyvtárai által át nem vett irodalomból a könyvtárak csere-tartalék állományokat képeznek, vagy – meghatározott szabályok szerint – selejtezik ezeket a műveket. E célból a

[5] A tudományos-műszaki könyvtárak és a tudományos-műszaki tájékoztatási szervek tárolókönyvtári őrzésre az irodalmat a szovjet minisztertanács Állami Tudományos-Műszaki Bizottsága által 1972. április 19-én jóváhagyott szabályzat, a „Tudományos-műszaki tájékoztatási szerveknél őrzött ritkán keresett irodalom szervezeti rendje” szerint adhatják át.

könyvtárak és a tudományos-műszaki tájékoztatási szervek elkészítik a csere-tartalék állományok jegyzékeit, ezeket elküldik a GPNTB SzSzsZR-be, amely – összedolgozva őket – közzéteszi a műszaki irodalom csereállományának értesítőjét.

9. A könyvtárak és a tudományos-műszaki tájékoztatási szervek ritkán keresett állományának tárolókönyvtári őrzésre való átadása – a Szovjetunió Minisztertanácsának 1959. május 11-én a könyvtári állományok használatának tárgyában kiadott 11. sz. határozata értelmében – ingyenes.

A tárolókönyvtárak működésének irányítása és anyagi-műszaki feltételeinek biztosítása

1. A tárolókönyvtárak működésének irányításáért és a működésükhöz szükséges anyagi-műszaki feltételek biztosításáért a felügyeletileg illetékes minisztériumok és főhatóságok a felelősek. A tárolókönyvtárat el kell látni megfelelő raktárakkal, műszaki berendezésekkel, telexszel, valamint másoló- és sokszorosító gépekkel.

2. A tárolókönyvtári állománymegőrzés előírásait a Lenin Könyvtár és a GPNTB SzSzsZR dolgozza ki, a Szovjetunió Kulturális Minisztériuma és a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottsága hagyja jóvá [6].

3. A jelen rendelet végrehajtásának általános ellenőrzését a Szovjetunió Kulturális Minisztériuma és a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottsága végzi.

/Polozsenie ob organizacii depozitarnogo hranenija knizsnüh fondov bibliotek sztranü = Szovetszkoe Bibliotekovedenie, 1975. 5. sz. p. 33–44./

Ford.: Futala Tibor

[6] A Szovjetunió Kulturális Minisztériumának és a szovjet minisztertanács Állami Tudományos és Műszaki Bizottságának egyetértésével az egyes minisztériumok és főhatóságok által kiadott mintaszabályzatok érvényesíthetők a területükön működő könyvtárak sajátosságait.

